

El republicanisme al País Valencià en la dècada de 1840

**El dia 20 de novembre
de 1842, cinc dies
després del de
Barcelona, s'iniciava
l'aixecament republicà
contra Espartero
a València.**

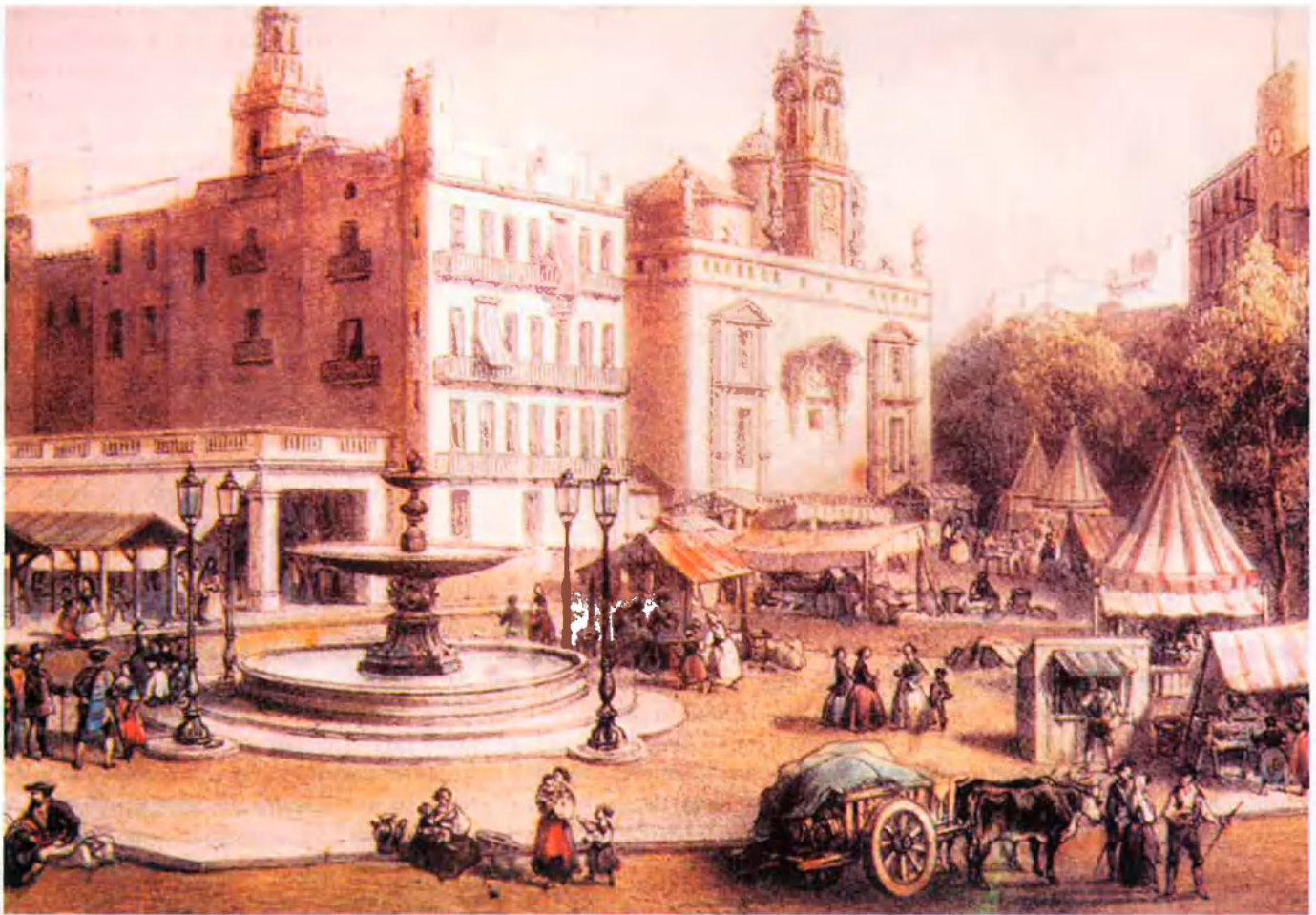
A València, l'aixecament republicà contra Espartero es va produir el 20 de novembre del 1842, cinc dies més tard que el de Barcelona. Tot al contrari que el barceloní, el de València va durar poques hores. Va començar a les dotze i mitja del matí del dia 20; tot seguit, els revoltats es van fer forts a la plaça del Mercat i a la Llotja, i hi van crear una junta provisional. A les quatre de la tarda, el cap polític de la província, al cent per cent esparterista Miquel Antoni Camacho, va decretar la llei marcial i la Junta no va aconseguir ni prendre la Ciutadella ni el suport de Shelly per a dirigir l'acció armada. La nit va ser molt tensa i, quan l'endemà, el dia 21, es va fer de dia, els republicans revoltats van abandonar les barricades de la plaça del Mercat de la ciutat del Túria i la tropa del governador de la Ciutadella va prendre el Mercat i la Llotja.

La revolució s'havia acabat abans de 24 hores i començaven les persecucions dels republicans avalotats.

El fracàs. El moviment va fracassar perquè, segons una de les principals in-

vestigadores dels fets (la professora de la Universitat de València Isabel Burdiel), no va tenir una base social tan clara com a Barcelona i solament van participar-hi un grup de milicians radicals. El fet és que, a València, el moviment obrer encara no tenia entitat i els ajuntaments valencians tampoc no van fer unes reivindicacions econòmiques evidents per moure els menestrals. Els caps de l'aixecament de València van ser Joan Josep Gascón i Francesc Usera, antics regidors de l'Ajuntament de la ciutat. Gascón va signar una proclama on cridava els ciutadans perquè s'armaren i prengueren el carrer; al mateix temps, el cap polític Camacho publicava la llei marcial la tarda del dia 20. Gascón i Usera van fugir de València la matinada del dia 21.

Els esdeveniments del dia 20 de novembre a València van ser el punt i final d'un trencament ja en curs entre els progressistes i els republicans i entre els mateixos republicans valencians, que Camacho havia intentat arreglar en la ciutat mesos enrere amb un control públic molt dur contra els republicans més radicals. Camacho va ser enviat pel Govern a València com a cap polític de la província i home fort d'Espartero per resoldre els enfrontaments entre els mateixos republicans i entre els més radicals d'aquests i els progressistes, les lluites dels quals havien crescut cada vegada més després de l'arribada a la regència d'Espartero i les primeres decepcions motivades per la moderació de la política progressista. El 22 de febrer, Camacho va reunir els caps dels republicans i dels progressistes valencians per buscar una entesa, però el destacat i conegut republicà Vicent Agramunt va ser assassinat el 25 de febrer a la plaça de Villarrasa de

EL TEMPS

València. Les possibilitats d'una entesa es van trencar. Després, els minyons van afusellar dos homes a la porta de Quart. El tema va arribar al Parlament madrileny i el periòdic *El Espectador* va acusar de traïdor el sector dels republicans més radicals de València que volien trencar l'entesa revolucionària liberal. A València, les figures republicanes més conegudes i benestants, com Manuel Bertran de Lis, van fer un gir a la dreta, i el sector dels republicans radicals va ser aïllat progressivament de la vida política amb la connivència de Camacho.

Quan els republicans radicals valencians es van assabentar dels fets de Barcelona del 15 de novembre, van decidir resoldre l'aïllament polític que patien amb les armes. Així doncs, el 20 de novembre va ser l'últim pas del procés de trencament dels republicans radicals amb els progressistes i, també, amb els republicans més moderats. Solament dos anys abans, tots tres havien protagonitzat junts la revolució del 1840, que va

començar a València, es va traslladar a Alzira, després a Alcoi, i que va permetre a Espartero arribar a la regència. Ara, el republicanisme valencià s'havia trencat i açò també explica que, durant la revolta del 20 de novembre del 1842 a València, la milícia republicana mancara de la unió que havia caracteritzat les revoltes anteriors.

València-Barcelona. Un fet inqüestionable, que va reconèixer en la seua *Historia de Valencia* coetània dels esdeveniments el mateix Vicent Boix, és que els fets del 20 de novembre de València van estar relacionats amb els de Barcelona. L'home clau que apunta la historiografia per establir aquesta relació és el valencià J. M. Carsí, un periodista i antic oficial dels cossos francs de la milícia, que entre el 16 i el 27 de novembre del 1842 va presidir la Junta Popular Directiva Provisional de Barcelona. Carsí sembla que va ser una de les bagues perdudes que connecten el vessant més ra-

Cinc dies després dels fets de Barcelona, a la plaça del Mercat de València hi va haver protestes contra Espartero. En tot cas, ràpidament dissoltes.

dical de les revolucions de la dècada de 1840 entre Barcelona i el País Valencià. Les últimes investigacions ens han permès saber que hi havia un Carsí en la Junta d'Alzira del 1840, i els documents judicials de la repressió contra la revolució d'Alacant del 1844 dirigida per Pantaleón Boné i Manuel Carreras asseguren que Carsí era membre de la Junta d'Armament i Defensa alacantina i, a més a més, diuen que es tractava del mateix Carsí que va presidir la Junta de Barcelona del 1842. La *Historia de Valencia* del coetàni Vicent Boix va donar testimoni que, durant la segona meitat de la dècada de 1830, existia una societat de carbonaris a València; que València era el centre dels carbonaris

Quadre anònim que representa els afusellaments del coronel Boné al moll d'Alacant, ciutat amb tendència progressista.

d'Espanya i que les societats de les altres ciutats obeeïen la de València. Els carbonaris valencians tenien tanta fe i entusiasme com "el que dirigia els actes dels antics admiradors dels misteris d'Eleusis", deia Boix. Segons aquest, el partit republicà va decidir d'atacar cara a cara als progressistes perquè comptava amb els carbonaris, que, a més a més, dominaven la milícia. Carsí era carbonari? La suposada conspiració anarquista contra la Junta Revolucionària de sis anys enrere que va avortar el comandant Boil a València l'agost del 1836 havia estat preparada pels carbonaris?

Carsí va aconseguir escapar de la repressió del Govern contra els membres de la Junta de Barcelona del 1842 i també de la d'Alacant del 1844, mentre que el cap de la rebel·lió d'Alacant, Pantaleón Boné, i vint-i-tres companys més van ser afusellats el 8 de març del 1844; els dies següents, van continuar els afusellaments en altres pobles de la rodalia d'Alacant i de tot el sud del País Valencià.

La revolució alacantina del 1844 va durar més que la de València del 1842 perquè els progressistes contraris a la llei d'ajuntament del 1840 i els republicans van participar-hi de nou plegats contra el moderantisme.

Una de les últimes rebel·lions republicanes de la dècada al País Valencià, també durament castigada com les anteriors, va ser la d'octubre del 1848 a Castell de Guadalest, seu de la poderosa i tradicional família dels Ordunya al sud del País Valencià. Aquell octubre del 1848 republicans naturals de diversos pobles de les comarques de la Marina Alta i Baixa, encapçalats per Llorens Carrera, van prendre el castell dels Ordunya per la força. El 29 d'octubre, les tropes del comandant general de la província d'Alacant, Manuel González, van recuperar la plaça amb la col·laboració d'un contingent de la Guàrdia Civil, dels carrabiners, del Regimiento del Infante i d'uns civils reclutats pel corregidor de Callosa d'en Sarrià i el cap polític de la Vila Joiosa. El cap de la revolta, Llorens Carrera, va ser afusellat juntament amb cinc republicans més de Castell de Castells, dotze de Parcent, dos de Tàrbena i un de Pamis (Ondara).

El revolucionarisme. Les revolucions de la dècada de 1840 demostren l'existència d'un sector important de republicans radicals molt actius i compromesos al País Valencià, que fins i tot van arribar al convenciment que el poble amb el qual s'identificaven era oprimint per una minoria. La majoria dels revolucionaris republicans que van participar en les revoltes de la dècada van sortir de les files liberals progressistes i van arribar al republicanisme democràtic perquè

el seu pensament polític va experimentar una evolució dialèctica al compàs dels esdeveniments. Uns van abraçar el radicalisme i van morir com a radicals; altres van passar pel republicanisme més moderat abans d'acceptar el moderantisme. Un cas paradigmàtic d'aquests últims és el de Vicent Boix, que ha estudiat Eduardo Ortega i per a qui el republicanisme de Boix no va ser mai una ideologia compacta i acabada. L'exemple contrari és Manuel Carreras, un comerciant ric que va evolucionar cap al republicanisme més democràtic i el va defensar tota la vida. Va estudiar a Londres; va ser regidor d'Alacant entre 1833 i 1834, tercer alcalde d'Alacant el 1835 i el 1839; va participar en les revolucions de setembre del 1835 i d'agost del 1836 i en la revolució esparterista del 1840; el 1840 ja era el cap de la facció més exaltada del Partit Progressista a Alacant i dirigia la societat secreta La Cova; es va allunyar d'Espartero i va participar en la revolta de l'11 de juny del 1843 contra Espartero; després, va ser el cap civil de la revolució alacantina del 1844 contra els moderats i va aconseguir escapar de la repressió posterior; quan va ser amnistiada, va tornar a Alacant i va intentar dur endavant una revolució contra el govern de Narváez l'any 1848, però fou avortada i ell desterrat. Poc abans de morir, va tornar a Alacant, va participar en la revolució del 1854 i va ser el primer alcalde d'Alacant del Bienni Progressista.

Segons Isabel Burdiel, el republicanisme radical es va retraure a València després de la repressió del 1842 i, amb ell, també va recular el projecte d'aprofundiment democràtic de la revolució burgesa. Segons un treball dels professors Pedro Díaz i José Antonio Fernández sobre la revolució d'Alacant del 1844, els fets d'Alacant d'aquest any tanquen el cicle d'expansió de la revolució burgesa que va admetre altres opcions polítiques més radicals i democràtiques. El ben cert és que les dos revolucions van destapar plenament la reacció política moderada i dels progressistes, que ja tenien el que volien, i els republicans radicals van ser durament perseguits.

*Josep Miquel Santacreu
Universitat d'Alacant*